

MINISTERUL JUSTIȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
AGENT GUVERNAMENTAL

*Text tradus și redactat de Direcția Generală Agent Guvernamental.
Poate fi supus revizuirii redacționale.*

MAREA CAMERĂ

CAUZA BUZADJI c. REPUBLICA MOLDOVA

(Cererea nr. 23755/07)

HOTĂRÎRE

STRASBOURG

5 iulie 2016

Această hotărîre este irevocabilă Ea poate fi supusă unor modificări de formă

În cauza Buzadji c. Republica Moldova

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, întrunită în Marea Cameră compusă din :

Guido Raimondi, *Președinte*,

András Sajó,

Işıl Karakaş,

Angelika Nußberger,

Dmitry Dedov,

Ledi Bianku,

Nona Tsotsoria,

Nebojša Vučinić,

Vincent A. De Gaetano,

Erik Møse,

Paul Mahoney,

Krzysztof Wojtyczek,

Valeriu Griţco,

Faris Vehabović,

Robert Spano,

Branko Lubarda,

Yonko Grozev, *judcători*,

și de Søren Prebensen, *Grefier adjunct a Marii Camere*,

Deliberând în cameră de consiliu la 7 octombrie 2015 și la 4 mai 2016,

Pronunță următoarea hotărîre, care a fost adoptată la cea din urmă dată :

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 23755/07) depusă de către un cetățean al Republicii Moldova contra acestui stat, dl Petru Buzadji („reclamantul”), care a sesizat Curtea Europeană a Drepturilor Omului („Curtea”) la 29 mai 2007, în temeiul articolului 34 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale („Convenția”).

2. Reclamantul a fost reprezentat de către dl F. Nagacevschi, avocat care practică în Chișinău. Guvernul Republicii Moldova (Guvernul) a fost reprezentat de către Agentul său, dl L. Apostol.

3. Reclamantul a invocat, în particular, violarea articolului 5 § 3 din Convenție, pretinzînd că arestul său nu s-a bazat pe motive relevante și suficiente.

4. Cauza a fost repartizată spre examinare celei de a treia Secțiuni a Curții (articolul 52 § 1 din Regulamentul Curții). La 16 decembrie 2014, Camera din această secțiune compusă din Josep Casadevall, Președinte, Luis López Guerra, Ján Šikuta, Dragoljub Popović, Kristina Pardalos, Valeriu Grițco și Iulia Antoanella Motoc, judecători, și de Stephen Phillips, grefierul Secțiunii, a declarat cererea admisibilă și a constatat, în majoritate, violarea articolului 5 § 3 din Convenție. Patru judecători (Josep Casadevall, Luis López Guerra, Dragoljub Popović, și Iulia Antoanella Motoc) au formulat opinii separate. La 16 martie 2015, Guvernul a solicitat trimiterea cauzei în fața Marii Camere în virtutea articolului 43 din Convenție. La 20 aprilie 2015, colegiul Marii Camere a acceptat cererea.

5. Componența Marii Camere a fost stabilită conform articolelor 26 §§ 4 și 5 din Convenție și 24 din Regulament. La ultimele dezbateri, Dmitry Dedov și Robert Spano l-au înlocuit pe Dean Spielman și George Nicolaou, în imposibilitate de a participa la examinarea cauzei (articolul 24 § 3 din Regulament).

6. Atît reclamantul, cît și Guvernul au depus observații suplimentare privind fondul cauzei (articolul 59 § 1 din Regulament).

7. La 7 octombrie 2015 au avut loc audierile publice în Palatul Drepturilor Omului, la Strasbourg (articolul 59 § 3 din Regulament).

În fața Curții au pledat :

– *în numele Guvernului Republicii Moldova*

DI L. APOSTOL,

Agent ;

– *în numele reclamantului*

DI F. NAGACEVSCHI,

Consultant.

Curtea a ascultat pledoariile și răspunsurile la întrebările formulate de judecători.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

8. Reclamantul s-a născut în 1947 și locuiește în Comrat, Republica Moldova.

A. Procedura penală contra reclamantului

9. Reclamatul a fost acționar minoritar și director general al unei companii de vânzări de gaz lichefiat din sudul Moldovei, în care statul deținea o cotă de

82% din pachetul de acțiuni. În iulie 2006 a fost pornită o urmărire penală în privința reclamantului pentru tentativă de escrocherie, în legătură cu funcțiile sale în cadrul întreprinderii. El era bănuit că în anii 2000 și 2006, elaborînd o schemă, a importat gaz lichefiat din Kazahstan și Ucraina, cauzînd niște pierderi enorme întreprinderii. Lui i s-a imputat pe de o parte, achiziționarea gazului de la companii intermediare, care aveau legături și cu fiii săi, în loc să cumpere gazul direct de la producător, astfel determinînd o creștere considerabilă a prețului și pe de altă parte, de recunoașterea a acestei datorii în cadrul procedurilor judiciare, atunci cînd compania reclamantului a fost chemată în judecată de companii intermediare care au solicitat 594 067 dolari americani plus penalități.

10. În iulie 2006, organul de urmărire penală l-a invitat pentru a depune declarații în această privință. În apărarea sa, reclamantul a invocat argumentele următoare: societatea sa nu putea cumpăra gaz direct de la producători, deoarece cantitatea minimă pe care producătorii au fost de acord să o vîndă depășea necesitățile companiei sale pentru o perioadă de cinci ani; compania sa era în imposibilitate să achiziționeze în mod direct de la producători, deoarece producătorii acceptau tranzacția doar în baza unui avans în mărime de 100%, iar compania sa nu dispunea de fondurile necesare; toți importatorii naționali de gaze au folosit aceeași metodă de a importa gaze, iar prețul gazului achiziționat de compania sa a fost mai mic decît cel de pe piața națională liberă; diferența de preț între cel al producătorilor și cel plătit de compania sa a fost explicat prin costurile de transport, de certificare, de asigurare și de alți factori. Reclamantul a negat, printre altele, orice participare a fiilor săi în companiile intermediare.

11. Reclamantul a fost citat de mai multe ori și de fiecare dată s-a prezentat în fața organului de urmărire penală și a fost cooperant. În octombrie 2006, casa reclamantului a fost percheziționată, computerul său personal a fost confiscat, din el fiind extrase diverse documente. Din materialele dosarului nu rezultă că ar fi existat cazuri în care reclamantul nu a respectat instrucțiunile organului de urmărire penală și / sau că el ar fi fost acuzat vreodată de crearea impedimentelor la desfășurarea urmăririi penale.

12. Fii reclamantului, bănuți în procedura penală, fiind ulterior puși sub acuzare, au fost convocați în fața organelor de urmărire penală, dar n-au fost arestați. Ulterior, pe numele reclamantului au fost pornite paisprezece proceduri penale diferite, toate fiind anexate într-o procedură unică.

B. Procedura cu privire la privarea de libertate a reclamantului

1. Plasarea în arest preventiv

13. La 2 mai 2007, reclamantul a fost reținut. La 5 mai 2007, el a fost învinuit de tentativă de însușire în proporții deosebit de mari, a patrimoniului companiei pe care o conducea, pentru faptele descrise mai sus la punctul 9. La aceeași dată, procurorul responsabil de caz a solicitat judecătoriei

Buiucani un mandat de arest pentru o perioadă de treizeci de zile pentru următoarele motive: gravitatea infracțiunii, posibilitatea influențării martorilor și riscul unei recidive.

14. Reclamantul n-a fost de acord, argumentînd că n-a existat vreo bănuială rezonabilă că el ar fi comis infracțiunea și a susținut că urmărirea penală împotriva sa nu a fost altceva decît un mijloc de a influența rezultatul procedurilor civile privind datoria companiei de stat către companiile intermediare. El a adăugat că în cazul dat, motivele expuse de către partea acuzării erau steriotipate și că procurorul n-a precizat ce a stat la baza banuieilor sale că el risca să recidiveze și să influențeze martorii. Reclamantul a susținut că era cunoscut în regiune și că lucra pentru companie mai mult de treizeci de ani, că avea un domiciliu stabil și că din iulie 2006 el a cooperat cu organul de urmărire penală și nu a intenționat să se eschiveze sau să împiedice desfășurarea urmăririi penale. Mai mult ca atît, el a invocat vîrsta sa și starea precară de sănătate, subliniind că el a avut deja o criză cardiacă dar și un atac de cord.

15. La 5 mai 2007, judecătoria Buiucani, a admis parțial demersul procurorului, a ordonat plasarea reclamantului în arest preventiv pentru o durată de cincisprezece zile. El a motivat decizia sa după cum urmează:

„(...) fapta pentru care (reclamantul) a fost acuzat este considerată ca o infracțiune excepțional de gravă, care a permis plasarea sa în detenție provizorie; [instanța] ține cont de natura și de gravitatea infracțiunii dar și de complexitatea cauzei, și consideră că la acest stadiu incipient al urmăririi penale există motive rezonabile de a presupune că acuzatul a putut să se înțeleagă cu alte persoane (cu fii săi care n-au fost interogați) pentru a formula o poziție comună.

Pe de altă parte, teza procurorului potrivit căreia care a existat un risc ca acuzatul să evadeze, să influențeze martorii sau ca să distrugă probele este puțin probabilă și nu este susținută de nici o dovadă concretă”.

16. Reclamantul a constatat această încheiere, argumentînd în mod repetat că nu există motive pertinente pentru a-l bănuia de comiterea unei infracțiuni. La fel, ca și anterior, el a susținut că procedura penală împotriva sa a avut ca efect să influențeze rezultatul procedurii civile în curs în favoarea companiei care l-a angajat și o companie terță. El a adăugat că pentru a ordona punerea lui în arest preventiv, instanța a invocat drept motiv riscul de complicitate cu fii săi, motiv care însă, nu a fost menționat de procuror. Cu atît mai mult, fiii lui n-au fost de fapt acuzați de vreo infracțiune, și că dacă aceștia ar fi vrut să recurgă la o înțelegere, ei au avut timp să o facă din iulie 2006 și în momentul cînd știau de anchetă, dar și în mai 2007. El a afirmat că starea sa de sănătate era precară, că era cunoscut în regiune, că avea familie, viză de reședință dar și loc de muncă în Moldova, și că în perioada iulie 2006 – 2007 s-a prezentat în fața organului de urmărire penală de fiecare dată cînd l-au citat.

17. La 8 mai 2007, Curtea de Apel Chișinău a menținut decizia din 5 mai 2007, reiterînd în mod esențial motivele invocate de către instanța inferioară și respingînd argumentele reclamantului fără să dea vreun motiv.

18. La 11 mai 2007, procurorul care se ocupa de cauză a cerut instanței să prelungească arestul preventiv a reclamantului pentru o durată de treizeci de zile, motivele invocate fiind gravitatea infracțiunii, posibilitatea influențării martorilor, riscul unei recidive dar și posibilitatea eschivării reclamantului.

19. Reclamantul n-a fost de acord, argumentînd că nu sunt motive relevante pentru a-l suspecta că ar fi comis o infracțiune, dar și nici un motiv de a presupune că ar fi putut să influențeze martorii, care au fost deja intervievați. El a adăugat că a cooperat în mod ireproșabil cu organul de urmărire penală înaintea arestării sale, dar și că avea un domiciliu stabil. Din aceste motive, el a solicitat instanței ca măsura privativă să fie mai puțin dură. Unul din avocații săi a cerut instanței să-i înlocuiască detenția pe o măsură mai blîndă, cum ar fi arestul la domiciliu.

20. La 16 mai 2007, judecătoria Buiucani a prelungit arestul preventiv al reclamantului cu douăzeci de zile. După rezumarea tezelor părților și invocarea dispozițiilor aplicabile, aceasta a concluzionat:

„(...) motivele invocate în susținerea aplicării măsurilor preventive [de plasare în arest preventiv] rămîn valabile ; majoritatea măsurilor operative de investigație au fost întreprinse, dar o serie de măsuri suplimentare care trebuie puse în aplicare pentru investigarea cazului necesită participarea [reclamantului]. Instanța consideră că cererea apărării care vizează substituirea [de arest preventiv] cu o altă măsură [arestului la domiciliu] este prematură, ținînd cont de gravitatea și de complexitatea cauzei dar și de necesitatea asigurării ordinii publice cît și a interesului public, pentru asigurarea bunei desfășurări și obiectivității urmăririi penale”

21. Reclamantul a contestat această decizie, invocînd aceleași argumente ca și mai înainte.

22. La 22 mai 2007, Curtea de Apel Chișinău a menținut încheierea din 16 mai 2007. Ea s-a bazat pe aceleași motive expuse în hotărîrea din 8 mai 2007, asupra gravității dar și complexității cauzei, riscul de eschivare sau influența martorilor dar și distrugerea probelor documentate care încă nu au fost colectate de către procuratură.

23. La 1 iunie 2007, procurorul care se ocupa de caz a solicitat din nou prelungirea arestului preventiv al reclamantului pentru o durată de treizeci de zile, din motiv că cauza a fost complexă și că în cadrul aceleași proceduri au fost înaintate noi acuzații contra reclamantului, căruia i s-a reproșat că a abuzat de poziția sa și de funcțiile sale. Cum și în cazurile anterioare, el a susținut că prelungirea detenției a fost necesară pentru a evita riscul ca reclamantul să nu influențeze martorii dar și riscul unor recidive.

24. Reclamantul s-a opus acestui demers și a solicitat instanței să-i înlocuiască măsura de detenție cu o altă măsură. El a invocat aceleași motive ca și anterior și a adăugat că starea sa de sănătate s-a înrăutățit și că avea nevoie de îngrijiri medicale.

25. La 5 iunie 2007, judecătoria Buiucani a prelungit durata arestului preventiv cu douăzeci de zile, afirmînd că motivele care au jositificat menținerea lui în detenție rămîn valabile.

26. Reclamantul a contestat cu apel această decizie, invocînd *inter alia*, că motivul complexității cazului invocat de procuror a fost generat în mod

evident de refuzul acestuia din urmă de a efectua un audit al companiei sau de a audia martorii indicați de reclamant. El a contestat afirmația privind gravitatea infracțiunii imputate, susținând că a fost acuzat doar de tentativă de infracțiune și nu de o infracțiune consumată. El a susținut că compania nu a suferit nici o pierdere și s-a plîns că instanța nu a ținut cont de situația sa personală.

27. La 11 iunie 2007, Curtea de Apel din Chișinău a menținut decizia primei instanțe, declarînd că este legală. Ea a menționat că reclamantul a fost acuzat de o infracțiune deosebit de gravă, care prevede o pedeapsă de la zece la douăzeci și cinci de ani de închisoare, și că urmărirea penală era în desfășurare. Instanța a considerat că dacă era să fie eliberat, reclamantul risca să se eschiveze sau să influențeze martorii.

28. La 21 iunie 2007, procurorul responsabil de gestionarea cauzei a solicitat din nou prelungirea arestul preventiv a reclamantului cu încă treizeci de zile.

29. Reclamantul s-a opus acestui demers, argumentînd că nu erau motive de a se presupune că ar exista riscul evadării sau influențării martorilor. El a afirmat că procurorul nu a efectuat nici o măsură de investigație de mult timp și că urmărirea penală a fost practic finisată. El a indicat din nou că avea un domiciliu stabil și că accepta să se prezinte în fața organului de urmărire penală de fiecare dată cînd a fost necesar. La recursul său a fost anexat un certificat medical din 18 iunie 2007, care atesta faptul că acesta suferea de hipertensiune arterială și de o lejeră paralizie a piciorului drept din cauza unui atac cerebral. Medicul care a eliberat certificatul a recomandat un tratament clinic neurologic. Reclamantul a solicitat în instanța de judecată să fie respins demersul procurorului și să-i fie aplicată o măsură preventivă mai blîndă, de exemplu o eliberare condiționată sau un arest la domiciliu.

30. La 26 iunie 2007, judecătoria Buiucani a respins demersul procurorului și a dat dreptate cererii prin care reclamantul a solicitat substituirea măsurii de arest la domiciliu. El a fixat treizeci de zile pentru durata arestului la domiciliu, motivînd astfel decizia sa :

„(...) reclamantul este deținut de 55 zile și a participat la toate măsurile de anchetă necesare ; (...) în virtutea articolului 5 § 3 din Convenție, acuzatul trebuie în principiu să fie eliberat în așteptarea procesului său ; (...) anumite elemente de probe, care la un anumit moment ar fi putut justifica suficient [detenția] sau ar fi făcut alte măsuri preventive inadecvate, pot să devină mai puțin convingătoare de-a lungul timpului ; (...) este de competența procurorului să demonstreze existența pericolului de eschivare, iar singura gravitate a pedepsei nu este suficientă pentru a demonstra existența unui pericol de eschivare; [instanța a invocat problemele medicale ale reclamantului, vîrsta sa, absența antecedentelor penale cît și faptul că locuia permanent în Moldova dar și că era căsătorit] ; potrivit jurisprudenței [Curții Europene], arestul preventiv trebuie să fie o măsură excepțională, să fie motivată obiectiv și să răspundă interesului public ; instanța a estimat că este puțin probabil ca [reclamantul] să evadeze, să influențeze martorii sau să distrugă probele, și că urmărirea penală poate continua normal dacă este arestat la domiciliu.”

Instanța a stabilit următoarele condiții pentru arestul la domiciliu a reclamantului: interzicerea părăsirii domiciliului, utilizării telefonului, și interzicerea de a discuta cauza cu alte persoane.

31. Reclamantul a fost imediat adus la domiciliu, unde a petrecut 3 zile. Însă, procurorul a contestat decizia de arest la domiciliu, invocând pentru menținerea reclamantului în detenție provizorie anume motivul că reclamantul a refuzat să mărturisească că a comis infracțiunea de care a fost acuzat.

32. La 29 iunie 2007, Curtea de Apel Chisinau a anulat încheierea din 26 iunie 2007 și a dispus din nou plasarea reclamantului în detenție provizorie pentru o durată de 20 de zile. Ea a motivat astfel decizia sa :

„(...) prima instanță n-a ținut cont de complexitatea cauzei și de gravitatea infracțiunii de care [reclamantul] a fost acuzat ; Curtea consideră că dacă el era să fie arestat la domiciliu, [reclamantul], putea să comunice cu complicii săi, care sînt la libertate și mai mult ca atît sunt feciorii săi, el a putut să eschiveze de la urmărirea penală ducîndu-se [în „Republica Moldovenească Nistreană”, autoproclamată și nerecunoscută], care nu este controlată de autoritățile moldovenești; el poate să influențeze martorii, pentru a-i aduce să-și schimbe depozițiile lor; el a fost consultat de medici și poate primi asistență medicală și în penitenciar.”

33. La 11 iulie 2007, procurorul responsabil de cauză a cerut din nou ca instanța să prelungească arestul preventiv al reclamantului. În cererea sa, el a invocat aceleași motive ca și anterior.

34. La 16 iulie 2007, judecătoria Buiucani iarăși a prelungit detenția provizorie a reclamantului pe un termen de 20 de zile. Instanța a reiterat că reclamantul a fost acuzat de o infracțiune gravă și că risca să se eschiveze sau să tergiverseze urmărirea penală.

35. Reclamantul a contestat această decizie, invocînd aceleași argumente ca și cele precedente.

2. Arestul la domiciliu

36. La 20 iulie 2007, Curtea de apel Chișinău a casat încheierea instanței inferioare și a înlocuit detenția provizorie cu arest la domiciliu :

„(...) procurorul n-a comunicat nici un element de probă care ar confirma că este necesar să mențină [reclamantul] în detenție, nici un element suplimentar care confirmă probabilitatea că interesatul exercită o influență asupra martorilor anchetei de fiecare dată cînd sunt convocați ; și nu are informații precise relative unui risc de eschivare.”

Curtea de Apel a interzis reclamantului să comunice cu persoane avînd o legătură cu cauza penală dar și să părăsească domiciliul, și i-a impus obligația să apeleze procuratura în fiecare zi.

37. La 14 septembrie 2007, judecătoria Comrat a examinat demersul procurorului privind prelungirea arestului la domiciliu a reclamantului pentru o durată de 90 de zile. Reclamantul nu s-a opus prelungirii arestului la domiciliu, cu condiția ca măsurile privind limitarea comunicării cu rudele sale să fie anulate. Instanța a admis demersului procurorului și a ordonat prelungirea arestului la domiciliu pentru 90 de zile, invocînd drept motiv unic, gravitatea infracțiunii atribuite reclamantului. El a admis de asemenea cererea reclamantului privind ridicarea interdicției de a comunica cu rudele.

38. La 14 decembrie 2007, judecătoria Comrat a prelungit din nou arestarea lui la domiciliu pentru o durată de 90 de zile. Unicul motiv pe care l-a înaintat a fost gravitatea infracțiunii atribuite reclamantului. Reclamantul

a fost de acord cu această măsură cu condiția ca să fie lăsat să se ducă la spital și la judecată pentru ca să studieze dosarul cauzei.

39. La o dată nespecificată, reclamantul a sesizat judecătoria Comrat cu o cerere privind anularea arestului la domiciliu și liberarea lui provizorie sau sub cauțiune. El a argumentat că nu a încălcat niciodată regulile de arest la domiciliu și s-a îngajat să continue să respecte toate instrucțiunile date de către autoritățile penale.

40. La 12 martie 2008, judecătoria Comrat a decis eliberarea reclamantului pe cauțiune, motivînd că acesta a fost privat de libertate mai mult de 10 luni fără ca să încalce restricțiile care i-au fost impuse.

C. Încetarea procedurii penale împotriva reclamantului

41. La 9 iunie 2011, reclamantul a fost achitat de acuzațiile în baza cărora a fost privat de libertate din 2 mai 2007 pînă la 12 martie 2008. Curtea a concluzionat că faptele imputate nu constituie vreo infracțiune. Reclamantul a fost achitat pentru alte treizeci de capete de acuzare și a fost găsit vinovat pe un singur capăt de acuzare, și anume vînzarea ilegală a gazului lichefiat care a fost pus sub sechestru de către un executor judecătoresc, pentru care a fost obligat să plătească o amendă de 20 000 de lei moldovenești (aproximativ 1 000 de euro). Nici el, nici procurorul n-au contestat această hotărîre, care a devit definitivă. Fii reclamantului au fost achitați.

II. PREVEDERILE LEGALE ȘI PRACTICA RELEVANTĂ A REPUBLICII MOLDOVA

42. În versiunea lor la momentul faptelor, dispozițiile pertinente din Codul de procedură penală prevăd :

Articolul 166. Temeiurile pentru reținerea persoanei bănuite de săvîrșirea infracțiunii

„(1) Organul de urmărire penală are dreptul să rețină persoana, dacă există o bănuială rezonabilă privind săvîrșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de un an, numai în cazurile :

- 1) Dacă aceasta a fost prinsă în flagrant delict ;
- 2) Dacă martorul ocular, inclusiv victima, indică direct că anume această persoană a săvîrșit infracțiunea;
- 3) Dacă pe corpul sau pe hainele persoanei, la domiciliul ei ori în unitatea ei de transport sînt descoperite urme evidente ale infracțiunii.

(...)

(5) Reținerea persoanei în condițiile prezentului articol nu poate depăși 72 de ore din momentul privării de libertate.

(...)

(7) Persoana reținută în condițiile prezentului articol, pînă la expirarea termenului prevăzut la alin. (5) (...) în fața unui judecător de instrucție pentru a fi examinată chestiunea arestării sau, după caz, a eliberării acesteia (...).”

Articolul 175. Noțiunea și categoriile de măsuri preventive

- (1) Măsurile cu caracter de constrângere prin care bănuitul, învinuitul, inculpatul este împiedicat să întreprindă anumite acțiuni negative asupra desfășurării procesului penal (...)
- (...)
- (3) Măsurile preventive sînt :
- 1) obligarea de a nu părăsi localitatea ;
 - 2) obligarea de a nu părăsi țara ;
 - 3) garanția personală ;
 - 4) garanția unei organizații ;
 - 5) ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport ;
- (...)
- 8) liberarea provizorie sub control judiciar ;
 - 9) liberarea provizorie pe cauțiune ;
 - 10) arestarea la domiciliu ;
 - 11) arestarea preventivă. ”

Articolul 176. Temeiurile pentru aplicarea măsurilor preventive

„(1) Măsurile preventive pot fi aplicate de către procuror, din oficiu ori la propunerea organului de urmărire penală, sau, după caz, de către instanța de judecată numai în cazurile în care există suficiente temeiuri rezonabile de a presupune că bănuitul, învinuitul, inculpatul (...) să împiedice stabilirea adevărului în procesul penal ori să săvîrșească alte infracțiuni, de asemenea ele pot fi aplicate de către instanță pentru asigurarea executării sentinței.

(...)

(3) Pour apprécier la nécessité d'appliquer des mesures préventives, les autorités de poursuite et le tribunal tiennent compte des critères supplémentaires suivants :

- 1) caracterul și gradul prejudiciabil al faptei incriminate ;
- 2) persoana bănuitului, învinuitului, inculpatului ;
- 3) vîrsta și starea sănătății lui ;
- 4) ocupația lui ;
- 5) situația familială și prezența persoanelor întreținute ;
- 6) starea lui materială ;
- 7) prezența unui loc permanent de trai ;
- 8) alte circumstanțe esențiale. ”

Articolul 185. Arestarea preventivă

„(1) Arestarea preventivă constă în deținerea bănuitului, învinuitului, inculpatului în stare de arest în locurile și în condițiile prevăzute de lege.”

43. În sensul articolului 188 din Codul de procedură penală, arestul la domiciliu poate fi aplicat numai în cazul în care sunt îndeplinite condițiile de aplicare a măsurii de arest preventiv, fiind guvernat de regulile aplicabile detenției provizorii. În această privință, durata, modul de impunere, de prelungire și de contestare a arestului la domiciliu sunt aceleași ca și pentru plasarea în detenție provizorie. Arestul la domiciliu este însoțit de restricții ca interdicția persoanei de a părăsi locuința, interzicerea convorbirilor telefonice, a poștei electronice sau alte moduri de comunicare cu anumite persoane sau primirea altor persoane în vizită la domiciliu. Bănuitul poate fi obligat, de asemenea, să poarte un dispozitiv electronic care să monitorizeze ieșirile și intrările sale, să răspundă la semnalele de control care verifică prezența lui sau să dea astfel de semnale telefonice, sau să se prezinte personal în fața organului de urmărire penală sau în fața instanței de judecată în caz de necesitate. În caz de nerespectare a restricțiilor și obligațiilor impuse, arestul la domiciliu poate fi înlocuit cu arest preventiv.

44. În sensul articolului 88 din Codul penal și articolul 395 din Codul de procedură penală, timpul petrecut în arest la domiciliu este calculat din pedeapsa impusă ca rezultat al sentinței, precum și perioada arestului preventiv.

III. DREPTUL ȘI PRACTICA STATELOR MEMBRE ALE CONSILIULUI EUROPEI

45. Curtea a examinat practica a treizeci și unu state membre a Consiliului Europei (Armenia, Austria, Azerbaidjean, Belgia, Bulgaria, Croația, Elveția, Estonia, fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Franța, Germania, Grecia, Italia, Lituania, Luxembourg, Marea Britanie, Monaco, Muntenegru, Olanda, Polonia, Portugalia, Republica Cehă, România, Rusia, Serbia, Slovacia, Spania, Turcia, Ucraina și Ungaria) referitoare la motivele care justifică detenția provizorie.

46. Pe baza studiului de drept comparat realizat de Curte, în legislația tuturor celor 31 state membre, se atestă că reținerea și arestul preventiv în faza prejudiciară sunt reglementate în mod explicit și sînt limitate ca durată.

47. Doar în cinci state membre din cele studiate (Armenia, Bulgaria, Italia, Lituania și Elveția) este permis arestul preventiv în temeiul simplului motiv al existenței unei "bănuieli rezonabile" de comiterea unei infracțiuni. În aceste state, autoritățile judiciare dispun de un termen de 24 pînă la 96 ore pentru a furniza motive suplimentare pentru prelungirea arestului preventiv.

48. În alte 26 state, este necesar pentru început să existe cel puțin încă un alt motiv pertinent și suficient.

49. Cele mai multe criterii de motivare comune (în 17 state membre) sunt riscul ca bănuitul ar putea să evadeze sau să se eschiveze și necesitatea asigurării prezenței sale în timpul procedurii. În continuare vin riscurile de recidivă (13 state) și necesitatea de a pune capăt comiterii unei infracțiuni (2

state). Riscul de obstrucționare a justiției este prevăzut în mod expres în 14 țări membre.

50. De asemenea, în 12 state membre, arestul preventiv este justificat dacă bănuitul a fost reținut în timp ce comitea o infracțiune (în flagrant). În trei din aceste țări, acest lucru se aplică dacă este reținut imediat după comiterea infracțiunii.

51. Durata maximă a acestei prime perioade de arest preventiv variază între 24 de ore (8 state) și 96 de ore (3 state). Majoritatea statelor stabilesc o limită de 48 de ore (12 state).

52. În ceea ce privește arestul preventiv ulterior fazei judiciare, existența unei „*bănuieli rezonabile*” de a suspecta o persoană că a comis o infracțiune este o condiție *sine qua non* a legalității măsurii în treizeci și unu state studiate. În mod general, toate aceste state consideră la fel că o „*bănuială rezonabilă*” de a suspecta persoana că a comis o infracțiune nu este suficientă, singură, ca să justifice arestul preventiv. O mică minoritate din șase state (Austria, Belgia, Elveția, Germania, Serbia și Turcia) admit totuși la acest capitol că doar existența acestei măsuri ar fi un motiv suficient pentru o plasare în arest preventiv, dar în cazurile infracțiunilor grave.

53. Cu excepția a șase state, nici unul nu a admis o „*bănuială rezonabilă*” de a suspecta o persoană care a comis o infracțiune ca un motiv suficient pentru a dispune arestul.

54. În treizeci și unu de state studiate, cu excepția menționată în punctul 52 de mai sus, legislația prevede că autoritățile pot plasa o persoană în arest preventiv doar atunci când există motive suplimentare, care trebuie să fie stabilite când persoana este pentru prima dată adusă în fața unui judecător. Prin urmare, se poate spune că, chiar de la prima cerere de reținere a persoanei, autoritățile judiciare naționale trebuie să stabilească în mod convingător motivele suplimentare care să justifice această detenție.

55. Motivele cele mai des invocate în legislația internă sunt: riscul de eschivare (în toate statele studiate), riscul de recidivă (30 din 31) și riscul de a împiedica procedura (28 din 31).

56. În plus, majoritatea statelor membre (18 din 31) prevăd că arestul preventiv poate fi aplicat doar dacă infracțiunea corespunzătoare are o anumită gravitate. Unele state membre (10 din 31) au impus autorităților să țină cont de situația personală a persoanei în cauză (personalitatea sa, vârsta, starea de sănătate, situația profesională, eventuale antecedente penale, legăturile sociale, familiare sau profesionale). Unele state (6 din 31) menționează printre motive pertinente necesitatea asigurării ordinii publice.

57. Legislația statelor membre studiate prevede mai multe elemente necesare a fi luate în considerare pentru a aprecia relevanța motivelor suplimentare.

58. În toate statele membre studiate, autoritățile naționale competente au obligația să prezinte motive pertinente și suficiente atunci când dispun aplicarea unei măsuri privative de libertate sau prelungirea acesteia.

59. Prin urmare, prelungirea arestului preventiv necesită același nivel de motivare și în ceea ce privește îndeplinirea condițiilor stabilite la prima aplicare a acestei măsuri. Respectiv, se poate deduce că motivele invocate de instanțele naționale în cazul în care se dispune prelungirea arestului nu pot fi stereotipe sau abstracte.

60. În aproximativ jumătate de state membre studiate (cincisprezece din treizeci și unul), legislația fixează un număr maxim de ori pentru prelungirea arestului preventiv și/sau o durată maximă pentru toată perioada detenției. Însă, nu există vreo normă comună nici referitor la numărul maxim posibil de prelungiri, nici în ceea ce privește durata totală maximă de arest.

ÎN DREPT

61. În cererea sa, reclamantul s-a plîns că instanțele naționale nu au motivat suficient deciziile prin care au ordonat privarea sa de libertate înaintea procesului. El a invocat articolul 5 § 1 din Convenție. Curtea consideră că este mai oportun să examineze această plîngere în temeiul articolului 5 § 3, care prevede :

„3. Orice persoană arestată sau deținută în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.”

I. OBJECȚIILE PRELIMINARE ALE GUVERNULUI

A. Neepuizarea remediilor naționale

62. În fața Marii Camere, Guvernul a invocat pentru prima dată de la începutul procedurii, că reclamantul nu a contestat deciziile judecătorești care prevăd arestul la domiciliu, și că în mod contrar cerințelor articolului 35 § 1 din Convenție, el nu a epuizat remediile naționale. El a adăugat că descrierea faptelor elucidate de către Curte la etapa comunicării nu se referă la evenimentele ulterioare datei de 29 iunie 2007 și că nu a fost în măsură să înainteze această observație în fața Camerei. Guvernul a estimat în consecință că nu exclude posibilitatea să invoce acest fapt la această etapă a procedurii.

63. Reclamantul susține că obiecția Guvernului este tardivă și el nu omai poate invoca în fața Marii Camere. Cu titlu subsidiar, reclamantul susține că obiecția este nefondată.

64. Curtea reamintește, în temeiul articolului 55 din Regulamentul său, că dacă partea pîrîtită intenționează să ridice o excepție de inadmisibilitate, urmează să o facă în observațiile scrise sau orale cu privire la admisibilitatea cererii cu condiția ca natura observației și circumstanțele îi permit,

(*Svinarenko și Slyadnev c. Rusiei* [MC], nr. 32541/08 și 43441/08, § 79, CEDO 2014 (fragmente)).

65. Este adevărat că circumstanțele faptelor pregătite de grefă, anexate la scrisoarea Curții din 18 ianuarie 2010 prin care ea a comunicat cererea Guvernului pîrît în virtutea articolului 54 § 2 b) din Regulament, nu au fost fondate decît pe documentele deținute de către Curte, de aceea, ea nu menționează decît faptele apărute înainte de 29 iunie 2007. Scrisoarea precizează că „dacă [Guvernul] decid[ea] ca să prezinte observațiile, ele nu [puteau] să se refere doar la *capetele de cerere referitoare la motivele de detenție provizorie* (articolul 5 § 3 din Convenție)” (italic adăugat). În timp ce a utilizat posibilitatea de a prezenta observațiile, Guvernul a încercat să limiteze domeniul de aplicabilitate a cazului argumentînd că Curtea nu trebuie să examineze nici evenimentele apărute înainte de 2 mai 2007, adică înainte de arestul reclamantului, nici a evenimentelor ulterioare de 29 iunie 2007”. Totuși, el a indicat că „estima necesar să atragă atenția Curții asupra unor acte de procedură posterioare perioadei susmenționate [2 mai – 29 iunie 2007], aceste elemente fiind, în opinia sa, „indispensabile” pentru a înțelege poziția sa relativă la admisibilitatea și fondul speței.

66. Curtea consideră, în acest context specific, că trebuia să fie suficient de clar, avînd în vedere natura plîngerilor și circumstanțele legate de acestea, că atunci cînd a examinat plîngerea în temeiul articolului 5 § 3 din Convenție ea nu a putut să ignore faptele anterioare arestului reclamantului la 2 mai 2007 și că plîngerile în cauză se referă la o situație continuă, adică pretinsa lipsă de justificare pentru întreaga perioadă de arest preventiv, și nu au fost limitate în modul în care sugerează Guvernul. Este rezonabil de presupus că atunci cînd cererea a fost comunicată, Guvernul a cunoscut situația inclusiv după 29 iunie 2007, și că a fost în măsură să ridice excepția de inadmisibilitate conform cerințelor articolului 55 din Regulament.

67. Or Guvernul a ridicat problema de neepuizare a căilor de atac interne pentru prima dată doar în observațiile sale scrise în fața Marii Camere. Curtea nu distinge vreo circumstanță excepțională care ar fi scutit Guvernul de obligația de a formula observațiile sale preliminare înainte de adoptarea deciziei cu privire la admisibilitate de către Cameră. Prin urmare, ea a concluzionat că obiecția Guvernului privind neepuizarea căilor de recurs interne, la acest stadiu al procedurii este tardivă și urmează să fie respinsă.

B. Privind statutul de victimă

68. În cazul în care Curtea ar respinge obiecțiile de neepuizare a căilor de atac interne, Guvernul invocă subsidiar că reclamantul nu se poate pretinde „victimă” în sensul articolului 34 din Convenție, în partea ce ține de capătul de cerere bazat pe articolul 5 § 3 privind arestul la domiciliu. Acesta susține că reclamantul a cerut să fie arestat la domiciliu și consideră că decizia de accedea la această cerere constituie repararea încălcării articolului 5 § 3 care a avut loc anterior. Potrivit lui, această decizie echivalează cu o eliberare și constituie o formă de reparație pentru orice violare eventuală a drepturilor reclamantului care rezultă din articolul 5 § 3 din Convenție.

69. Poziția reclamantului referitoare la această excepție este similară cu cea care a fost exprimată în raport cu excepția neepuizării remediilor naționale (a se vedea punctul 63 de mai sus).

70. Curtea nu consideră necesar să examineze dacă Guvernul poate să invoce această obiecție, deoarece nimic nu o împiedică să examineze *proprio motu* această întrebare, care ține de competența sa (a se vedea de exemplu *R. P. și alții c. Marii Britanii*, nr. 38245/08, § 47, 9 octombrie 2012). Ea consideră că în cazul circumstanțelor particulare ale cauzei, argumentele Guvernului sunt strâns legate de substanța plîngerii reclamantului și trebuie să fie examinate odată cu fondul cauzei (paragrafele 106 - 111 de mai jos).

C. Concluziile

71. Curtea conchide că obiecția preliminară a Guvernului privind neepuizarea căilor de atac naționale este tardivă și în consecință o respinge. Pe de altă parte, ea decide să anexeze la fondul cauzei excepția lipsei statutului de victimă a reclamantului.

II. CIRCUMSTANȚE DE FOND

A. Hotărîrea Camerei

72. Bazîndu-se pe jurisprudența aplicabilă cu privire la obligația de a furniza « motive pertinente și suficiente » proprii pentru a justifica detenția, Camera a concluzionat că a avut loc violarea articolului 5 și 3 al Convenției din cauza insuficienței motivării ordonanțelor cu privire la arestul preventiv al reclamantului. Pentru aceasta, ea a ținut cont de jurisprudența Curții ce stabilește că atribuirea arestului la domiciliu constituie o privațiune a libertății.

73. Camera a notat că jurisdicțiile naționale aveau obligația, în virtutea legii interne, de a verifica existența unui anumit număr de circumstanțe, dar ele nu au făcut-o, limitîndu-se la repetarea în deciziile lor, într-o manieră abstractă și stereotipată, a motivelor formale ale privațiunii de libertate prevăzute de lege, fără a explica cum ele se aplică concret în cazul

reclamantului. Curtea a observat, de asemenea, că expunându-se în esență în privința aceluiași dosar, diferiți judecători au ajuns la decizii contradictorii cu ocazii diferite (alineatele 35-38 din hotărîrea Camerei).

74. În final, Camera a criticat inerția procurorului care în perioada a mai mult de un an nu a întreprins nici o măsură pentru a obține careva număr de acte, în timp ce judecătorii au invocat absența acestor documente pentru prelungirea detenției reclamantului. Totodată, Camera a notat că atunci cînd el a fost supus arestului la domiciliu timp de trei zile din 26 iunie 2007, reclamantul a avut timpul necesar de a se înțelege cu fiii săi dacă și-ar fi dorit-o.

B. Argumentele părților

1. Reclamantul

75. Reclamantul susține că în momentul faptelor, exista o practică consistentă de a plasa acuzații automat în arest preventiv, fără a avea o oarecare justificare și doar în baza unor motive stereotipate și repetitive. El citează în această privință declarația fostului Agent guvernamental, care a admis că arestul preventiv era mai mult o regulă decît o excepție.

76. Făcînd trimitere la motivele necesare pentru a justifica arestul la domiciliu, reclamantul argumentează că în dreptul intern, obligația de a justifica această măsură nu este mai puțin strictă decît obligația de a justifica arestul preventiv, și că judecătorii ar fi trebuit să aplice exact aceleași reguli și să ofere aceleași motive pentru o acțiune cît și pentru alta. El estimează că a admite argumentul Guvernului ce constă în faptul de a spune că obligația de a motiva deciziile de arest la domiciliu este mai puțin strictă, ar crea un risc de abuz din partea statului și că acesta ar putea deci să plaseze, în mod arbitrar, persoanele în arest la domiciliu. În plus, aceasta ar conduce, din perspectiva sa, în speță la ignorarea dreptul intern.

77. Reclamantul pledează că nu există argumente în favoarea privării sale de libertate și că nici arestul preventiv, nici arestul la domiciliu nu s-au bazat pe motive pertinente și suficiente. El notează că absența unor motive proprii de a justifica arestul său este confirmată prin faptul că într-un final el a fost achitat și că parchetul nu a contestat această decizie de achitare.

78. În răspuns la afirmația Guvernului prin care el a fost arestat la domiciliu la propria cerere, reclamantul argumentează că jurisdicțiile interne erau totuși obligate să verifice existența unor motive pentru a ordona arestul său la domiciliu. El adaugă că statul dispunea de alte mijloace decît arestul pentru a asigura apariția sa la proces și integritatea probelor.

2. Guvernul

79. Din perspectiva Guvernului, reclamantul nu a susținut suficient nici cererile de a-l repune în libertate pe care le-a format în fața jurisdicțiilor interne nici capetele de cerere pe care le-a invocat în fața Curții cu privire la

arestul său. Astfel, reclamantul ar fi invocat problemele sale de sănătate, în timp ce jurisprudența Curții nu impune nici o obligație generală de a repune deținuții în libertate pentru motive de sănătate. Potrivit Guvernului, motivele oferite de către reclamant ca și suport a cererii de a fi repus în libertate nu erau pertinente, astfel judecătorii naționali le-au ignorat.

80. Guvernul adaugă că deciziile de a priva reclamantul de libertatea sa și de a prelungi acest arest se baza pe motive pertinente și suficiente. Chiar dacă ele pot părea vagi și abstracte, aceste motive au fost în realitate concrete și succinte. Arestul decis de către judecători a fost fondat pe așa motive ca: complexitatea cauzei și riscul ca reclamantul să se sustragă de la ancheta penală sau de a nu se întrevedea cu fiii săi. Potrivit Guvernului, faptul că reclamantul și fiii săi au fost complici constituia în sine un obstacol în cursul normal al anchetei și conducea la nevoia de a-i izola unii de alții.

81. Guvernul estimează că prezenta cauză este asemănătoare cu *W. c. Elveției* (26 ianuarie 1993, seria A n° 254-A) și el susține că Curtea ar trebui să ajungă, precum în această cauză, la aceeași concluzie de non-violare.

82. Guvernul subliniază că reclamantul însuși a cerut să-i fie aplicat arestul la domiciliu și că nu a contestat deciziile judiciare ce au condus la această cerere nici cele prin care i-a fost prelungit arestul la domiciliu.

83. Guvernul admite că arestul la domiciliu constituie o privare a libertății în virtutea articolului 5 al Convenției. El consideră totuși, că nu este necesar de a justifica prin motive la fel de stricte precum cele ce trebuie oferite pentru aplicarea unei măsuri mai severe. În plus, în speță, reclamantul însuși a cerut să-i fie aplicată această măsură.

C. Aprecierea Curții

1. Principii generale

84. Ca și articolele 2, 3 și 4, articolul 5 din Convenție figurează printre principalele dispoziții ce garantează drepturile fundamentale care protejează securitatea fizică a persoanelor (a se vedea, pentru exemplu legătura acestei dispoziții cu articolele 2 și 3 în cauzele de dispariții, precum *Kurt c. Turciei*, 25 mai 1998, § 123, Colecția de hotărâri și decizii 1998-III), și astfel, el prezintă în sine o importanță primordială. El are în esență scopul de a proteja individul contra unei privațiuni de libertate arbitrară sau nejustificate (a se vedea de exemplu, *Loukanov c. Bulgaria*, 20 martie 1997, § 41, Colecția de hotărâri și decizii 1997-II, *Assanidzé c. Georgiei* [MC], nr. 71503/01, § 171, CEDH 2004-II, și *Ilașcu și alții c. Moldova și Rusia* [MC], nr. 48787/99, § 461, CEDH 2004-VII). Trei mari principii în particular reies din jurisprudența Curții: regula conform căreia excepțiile, lista cărora este una exhaustivă, se interpretează în mod restrictiv (*Ciulla c. Italia*, 22 februarie 1989, § 41, seria A nr. 148) și nu poate fi justificată de alte dispoziții (articolele de la 8 la 11 din Convenție în particular); regularitatea privării de libertate, unde accentul este pus, în mod repretat, atât pe procedură cât și pe fond și care implică o

respectare strictă a statului de drept (*Winterwerp c. Olandei*, 24 octombrie 1979, § 39, seria A nr. 33); și importanța promptitudinii sau a celerității controlului judiciar, în virtutea articolului 5 §§ 3 și 4 (*McKay c. Regatului Unit* [MC], nr. 543/03, § 34, CEDH 2006-X).

85. Una din modalitățile cele mai frecvente de privațiune de libertate în cadrul procedurii penale este arestul preventiv. Acest tip de detenție, prevăzut la alineatul c) al articolului 5 § 1 din Convenție, constituie una din excepțiile de la regula generală enunțată la articolul 5 § 1, potrivit căreia fiecare are dreptul la libertate. Perioada avută în vedere începe din momentul în care individul este arestat (*Tomasi c. Franței*, 27 august 1992, § 83, seria A nr. 241-A) sau privat de libertatea sa (*Letellier c. Franței*, 26 iunie 1991, § 34, serie A nr. 207), și ea finalizează odată cu eliberarea persoanei și/sau când, chiar și prima instanță, statuează asupra acuzațiilor aduse (a se vedea, printre altele, *Wemhoff c. Germaniei*, 27 iunie 1968, p. 23, § 9, seria A nr. 7 ; *Labita c. Italiei* [MC], nr. 26772/95, § 147, CEDH 2000-IV ; *Kalachnikov c. Rusiei*, nr. 47095/99, § 110, CEDH 2002-VI, și *Solmaz c. Turciei*, nr. 27561/02, §§ 23-24, 16 ianuarie 2007).

86. Dacă arestul preventiv poate fi admisibil pentru motivele enunțate la alineatul 1 c) al articolului 5 din Convenție (*De Jong, Baljet și Van den Brink c. Olandei*, 22 mai 1984, § 44, seria A nr. 77), alineatul 3 din același articol, care formează împreună cu alineatul 1 c) un tot întreg, impune anumite garanții procedurale. În special, el prevede că durata de arest preventiv trebuie să fie rezonabilă : și deci nu este nelimitată.

87. Potrivit jurisprudenței constante a Curții privind articolul 5 § 3, persistența motivelor plauzibile de a suspecta persoana privată de libertate că ar fi comis o infracțiune este o condiție *sine qua non* a legalității arestului, dar peste un anumit timp, ea nu este suficientă. Curtea trebuie astfel, să stabilească 1) dacă alte motive adoptate de către autoritățile judiciare continuă a legitima privarea de libertate și 2) când aceste motive sunt « pertinente » și « suficiente », dacă autoritățile naționale au acordat o « diligență specială » în aplicarea procedurii (a se vedea, printre alte cauze, *Letellier*, precitat, § 35, și *Idalov c. Rusiei* [MC], n° 5826/03, § 140, 22 mai 2012). Curtea spune că autoritățile trebuie să demonstreze într-o manieră convingătoare că fiecare perioadă de detenție, cât de scurtă nu ar fi ea, era justificată. Odată ce autoritatea decide că o persoană trebuie să fie eliberată sau deținută, ea trebuie să analizeze dacă nu existe alte mijloace pentru a asigura prezența la proces (*ibidem*).

88. Justificările pe care Curtea le-a considerat « pertinente » și « suficiente » (în plus la cele privind existența unor motive plauzibile de suspiciune a unei persoane de comiterea unei infracțiuni) în jurisprudența sa, includ riscurile de evadare, riscuri de presiune asupra martorilor sau de alterare a probelor, riscul de coluziune, riscul recidivei, riscul atentării la ordinea publică, sau încă necesitatea de a proteja persoanele ce fac obiectul unor măsuri privative de libertate (a se vedea, de exemplu, *Stögmüller c. Austriei*, 10 noiembrie 1969, § 15, seria A nr. 9 ; *Wemhoff*, §14 ; *Tomasi*, §

95 ; *Toth c. Austra*, 12 decembrie 1991, § 70, seria A nr. 224 ; *Letellier*, § 51 ; et *I.A. c. Franței* 23 septembrie 1998, § 108, *Colecția* 1998-VII).

89. Prezumția este mereu în favoarea eliberării. Cum Curtea a spus în cauza *Neumeister c. Austriei* 27 iunie 1968, p. 37, § 4, seria A nr. 8), în a doua parte a articolului 5 § 3 – punerea în libertate în timpul procedurii - nu oferă autorităților judiciare o opțiune între judecarea într-o perioadă rezonabilă și punerea în libertate provizorie a învinuților în așteptarea procesului. Detenția preventivă a acuzaților nu poate fi menținută în afara unor limite rezonabile (*Wemhoff*, precitat, § 5) ; chiar și dacă durata procedurii penale nu este supusă criticii, cea a detenției nu trebuie să depășească o perioadă de timp rezonabilă (*Stögmüller*, precitat § 5). Până la condamnarea sa, persoana învinuită trebuie să beneficieze de prezumția nevinovăției, iar dispoziția analizată are ca și obiect esențial de a impune punerea în libertate provizorie din moment ce menținerea în detenție încetează să mai fie rezonabilă. (*McKay*, precitat, § 41).

90. Caracterul rezonabil al duratei arestului preventiv nu se supune unei evaluări abstracte. Legitimitatea menținerii în arest a unui învinuit trebuie apreciată în fiecare caz prin particularitățile și individualizarea cauzei. Urmărirea unei încarcerări nu se justifică într-o speță numai dacă avem indicii concrete ce exprimă o exigență veritabilă de interes public ce prevalează, fără a aduce atingeri prezumției de nevinovăție, cu privire la regula respectului libertății individuale fixate la articolul 5 din Convenție (a se vedea, (*Labita*, precitat, § 152, et *Kudła c. Polonia* [MC], nr. 30210/96, §§ 110 și următoarele, CEDH 2000-XI). În particular, în ceea ce privește riscul de evadare, trebuie de avut în considerație caracterul persoanei în cauză, moralitatea sa, resursele sale, legăturile cu statul care îl urmărește și în contactele sale internaționale (*Neumeister*, precitat, § 10).

91. Obligația de a veghea ca într-o cauză anumită arestul preventiv să nu depășească termenul rezonabil, incumbă în primul rând autorităților judiciare naționale. În consecință, ele trebuie, ținând cont în mod corespunzător de principiul prezumției nevinovăției, să examineze toate circumstanțele de natură să afirme sau infirme existența unui interes public ce ar justifica derogarea de la regula fixată de articolul 5 și să le includă în deciziile lor privind cererile de eliberare din arest. Curtea va determina violarea sau non-violarea articolului 5 § 3 luând în calcul motivele care figurează în deciziile de judecată și faptele incontestabile invocate de reclamant în cererea sa (a se vedea, printre altele, *Kudła*, precitat, § 110, și *Idalov*, precitat, § 141).

2. Cu privire la necesitatea dezvoltării jurisprudenței Curții

a) Perioada de privațiune de libertate inițială și chestiunea privind scurgerea unei „anumite perioade de timp”

92. Cum este indicat mai sus (alineatul 87), persistența unor motive plauzibile de suspiciune a persoanei arestate că a comis o infracțiune este o condiție *sine qua non* pentru legalitatea de menținere în arest, dar peste o

anumită perioadă de timp, ea nu mai este suficientă. Acest principiu a fost enunțat pentru prima dată în hotărîrea *Stögmüller* (precitată, § 4). Acum el este cunoscut ca și unul din principiile «*Letellier*», care au fost reafirmate în mai multe hotărîri succesive ale Marii Camere (a se vedea, *Labita c. Italiei*, precitat, § 153 ; *Kudla*, precitat, § 111, *McKay*, precitat, § 44 ; *Bykov c. Rusia* [MC], nr. 4378/02, § 64, 10 martie 2009 și, în ultimul rînd, *Idalov*, precitat, § 140). În virtutea acestui principiu, distingem două perioade diferite în privarea de libertate pînă la emiterea unei hotărîri judecătorești : perioada inițială, unde existența unor motive pertinente de a bănuși persoana învinușă că a comis o infracțiune este suficientă, și perioada care se deschide după « o anumită perioadă », unde motivele plauzibile de suspectare a persoanei că a comis o infracțiune nu este suficientă de una singură, este nevoie și de alte motive «pertinente și suficiente » pentru a justifica areștul persoanei.

93. Deoarece reclamantul nu a invocat în fața Curții absența unei bănușii rezonabile că ar fi comis o infracțiune, Curtea estimează că nu este potrivit de a examina această problemă. În schimb, în vederea insuficienței altor motive (cu excepția suspiciunii că persoana ar fi comis o infracțiune) invocate de către autoritățile naționale în speșă, apare întrebarea din ce moment era necesară existența unor alte motive pentru prelungirii areștului. Răspunsul la această întrebare depinde de sensul expresiei „o anumită perioadă de timp”.

94. Pînă în prezent, Curtea nu a definit în jurisprudența sa, înțelesul aceste expresii, nici nu a enunțat criterii generale în acest sens. În cauza recentă *Magee și alții c. Regatului Unit* (nr. 26289/12, 29062/12 și 29891/12, CEDH 2015 (extrase)), ea a recunoscut că „o anumită perioadă de timp” nu corespunde unei durate precise. Ea a relatat următoarele :

„88. Existența unor motive plauzibile de a suspecta persoana areștată că a comis o infracțiune este o condiție *sine qua non* a menținerii în detenție, dar după o anumită perioadă de timp, ea nu mai este suficientă pentru a justifica menținerea în detenție. Curtea nu a ținut să transpună această noțiune într-o anumită perioadă de zile, săptămîni, luni sau ani sau alte durate ce variază în dependență de gravitatea infracțiunii (*Stögmüller c. Austria*, n° 1602/62, § 4, 10 noiembrie 1969).”

95. Totuși, într-un anumit număr de hotărîri (a se vedea de exemplu, *Țurcan și Țurcan c. Moldovei*, nr. 39835/05, § 54, 23 octombrie 2007 ; *Patsouria c. Georgiei*, nr. 30779/04, § 67, 6 noiembrie 2007 ; *Osmanović c. Croației*, nr. 67604/10, §§ 40-41, 6 noiembrie 2012, și *Zayidov c. Azerbaidjan*, nr. 11948/08, § 62, 20 februarie 2014), Curtea a estimat că chiar și după o perioadă de timp relativ scurtă, de cîteva zile, existența unei bănușii rezonabile că persoana a comis o infracțiune nu poate de una singură să mai legitimeze areștul preventiv, care deci urmează să fie motivat prin alte argumente suplimentare.

96. Ținînd cont de cele relatate, Curtea consideră că ar fi util să dezvolte jurisprudența sa cu privire la obligația autorităților de a justifica prelungirea areștului în sensul părții a 2-a din articolul 5 § 3.

97. În primul rînd, este necesar de reiterat că precum s-a menționat deja în paragraful 85, perioada de timp, luată în considerație la aprecierea

caracterului rezonabil a detenției în virtutea celei de-a doua părți din articolul 5 § 3, începe din momentul arestului persoanei.

98. Din acest moment, în cadrul primului aspect al alineatului 3 persoana în cauză, de asemenea, dispune de dreptul să fie adusă "imediat în fața unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege să exercite puterea judecătorească", oferind garanțiile de independență față de executiv și de părți. Din această dispoziție rezultă obligația procedurală a "judecătorului sau magistratului abilitat prin lege" de a efectua personal interogarea sau ascultarea individului pus în fața sa, și obligația materială de a examina circumstanțele cauzei pro sau contra plasării în arest, de a se pronunța asupra existenței motivelor suficiente și justificative, iar în absența lor de a dispune eliberarea persoanei (*Irlanda c. Regatul Unit*, 18 ianuarie 1978, § 199, seria A n° 25 ; *Schiesser c. Elveția*, 4 decembrie 1979, § 31, seria A n° 34, și *McKay*, precitat, § 35). În alți termeni, articolul 5 § 3 impune ca judecătorul să țină cont de temeiurile privațiunii de libertate (*T.W. c. Malta* [GC], n° 25644/94, § 41, 29 aprilie 1999 ; *Aquilina c. Malta* [GC], n° 25642/94, § 47, CEDH 1999-III, și *McKay*, precitat, § 35).

99. În mod evident, controlul inițial al arestului trebuie să permită examinarea problemei legalității și existența unei bănuieli rezonabile privind comiterea unei infracțiuni de către persoana arestată, sau cu alte cuvinte, dacă detenția se încadrează în excepțiile permise enunțate la articolul 5§1 c). În cazul în care arestul nu cade sub incidența criteriilor enumerate, judecătorul trebuie să ordoneze eliberarea persoanei (*McKay*, precitat, § 40).

Atunci când simpla bănuială rezonabilă este suficientă pentru a prelungi în mod legal arestul preventiv, aceasta este reglementată nu de alineatul 1 litera c) a articolului 5 ca atare, dar de alineatul 3, formînd în esență un tot întreg cu cel anterior și are ca scop impunerea eliberării din momentul cînd detenția încetează să mai fie rezonabilă (*De Jong, Baljet și Van den Brink*, precitat, § 44, și cauzele care au fost citate).

100. Necesitatea dezvoltării continue a jurisprudenței pare să rezulte din faptul că perioada, în care existența unei bănuieli rezonabile precum că persoana arestată a comis o infracțiune, poate constitui un motiv suficient de a prelungi arestul în virtutea celei de-a doua părți a articolului 5 § 3, constituie obiect al unei exigențe temporare diferite și mai puțin precise « o anumită perioadă de timp » (conform jurisprudenței Curții) – decît cea ce rezultă din prima parte a acestei dispoziții – « cît mai curînd », în termenii Convenției – și ceea ce nu este nici pe departe « o anumită perioadă de timp », că arestul trebuie să fie justificat prin motive pertinente și suficiente suplimentare. Este adevărat că, în anumite cazuri, Curtea a menționat că : «aceste două părți ale articolului conferă drepturi distincte și nu au, aparent, nici o legătură logică sau o conexiune în timp » (a se vedea, în particular *McKay*, precitat, § 31, și *Medvedyev și alții c. Franța* [GC], n° 3394/03, § 119, CEDH 2010, care se referă doar la prima parte a articolului). Totuși, se permite de notat că în fiecare caz, perioada luată în considerație începe din momentul arestării și că autoritățile judiciare care autorizează arestul trebuie să se pronunțe asupra

unor motive justificative, iar în absența lor, să ordoneze eliberarea. Astfel, în practică, aplicarea garanțiilor celei de a doua părți, deseori se suprapune într-o oarecare măsură cu acele garanții ce se referă la prima parte, tipic în cazurile când autoritatea judiciară care autorizează arestul în conformitate cu prima parte, în același timp dispune arestul preventiv în conformitate cu garanțiile prevăzute de a doua parte. Într-un caz asemănător, prima apariție a bănuțului în fața judecătorului constituie « intersecția » unde cele două serii de garanții se întâlnesc, și unde cea de-a doua o succede pe prima. Totuși, se pune problema când cea de-a doua parte se aplică pe deplin, în sensul în care este necesară existența unor motive pertinente și suficiente suplimentar unei simple bănuții rezonabile că persoana ar fi comis infracțiunea, fapt ce depinde de sensul, relativ vag, atribuit expresiei « o anumită perioadă de timp ».

101. Curtea notează că, în conformitate cu legislația națională a mării majorități din treizeci și una de Înalte Părți Contractante la Convenție, care fac obiectul studiului de drept comparat menționat la paragraful 54 de mai sus, autoritățile judiciare competente sunt obligate să prezinte motive "relevante și suficiente" de prelungire a arestului, dacă nu imediat, atunci maxim câteva zile după arest, și anume atunci când un judecător examinează pentru prima dată necesitatea de a plasa bănuțul în arest preventiv. O astfel de abordare, în cazul în care e transpus articolul 5 § 3 din Convenție, nu numai că ar simplifica și aduce mai multă claritate și certitudine în jurisprudența convenției în acest domeniu, dar ar consolida, de asemenea, protecția împotriva unei detenții care să depășească un termen rezonabil.

102. În lumina celor expuse, Curtea concluzionează doar argumente convingătoare ce optează pentru « sincronizarea » garanțiilor din cea de a doua parte cu cele din prima. Aceasta implică ideea că obligația pentru un magistrat de a expune motive pertinente și suficiente pentru aplicarea arestului – alta decât prezența unei bănuții rezonabile că persoana arestată ar fi comis o infracțiune – se aplică de la prima ordonanță de plasare a persoanei în arest preventiv, adică « cât mai curând » după arest.

b) Întrebările specifice cu privire la arestul la domiciliu.

i. Arestul la domiciliu este o privațiune de libertate, și reclamantul a renunțat la dreptul său la libertate ?

103. Cum și pentru alte noțiuni, Curtea insistă în mod repetat, în jurisprudența sa, în favoarea unei interpretări autonome a noțiunii de privațiune de libertate. O studiere sistematică a Convenției denotă că simplele restricții la libertatea de circulație nu sunt acoperite de articolul 5, dar rezultă din articolul 2 § 1 din Protocolul nr.4. Totodată, distincția între restricțiile la libertatea de circulație și privațiunea de libertate nu sunt decât o diferență de nivel sau de intensitate, nu de natură sau esență. Pentru a determina dacă un individ se consideră « privat de libertatea sa » în sensul articolului 5, trebuie să pornim de la situația sa concretă și să luăm în cont un ansamblu de criterii

precum genul, durata, efectele, modalitățile de executare a măsurii considerate (*Guzzardi c. Italia*, 6 noiembrie 1980, §§ 92-93, seria A n° 39).

104. În virtutea jurisprudenței Curții (a se vedea, *Mancini c. Italia*, n° 44955/98, §17, CEDH 2001-IX, *Lavents c. Letonia*, n° 58442/00, §§ 64-66, 28 noiembrie 2002 ; *Nikolova c. Bulgarie (n° 2)*, n° 40896/98, § 60, 30 septembrie 2004 ; *Ninescu c. Republica Moldova*, n° 47306/07, § 53, 15 iulie 2014, și *Delijorgji c. Albania*, n° 6858/11, § 75, 28 aprilie 2015), arestul la domiciliu este echivalat, având în vedere nivelul de severitate, privațiunii de libertate în sensul articolului 5 din Convenție.

105. Curtea nu vede motive pentru a se îndepărta de la această jurisprudență. Având în vedere arestul la domiciliu al reclamantului descris la paragrafele 30 și 36 la 40, ea estimează că această măsură, la care a fost supus în perioada dintre 26 și 29 iunie 2007 și din 20 iulie 2007 pînă la 12 martie 2008, adică timp de 7 luni și jumătate, a constituit o privațiune de libertate în sensul articolului 5 din Convenție. În această ordine de idei, există necesitatea de a nota că, în speță, arestul la domiciliu este de asemenea considerat ca privațiune de libertate în dreptul intern relevant și că Guvernul însuși a recunoscut faptul că arestul la domiciliu al reclamantului a constituit o privațiune de libertate (alineatele 43, 44 și 83) de mai sus.

106. O problemă ridicată de către Guvern (care a fost anexat la circumstanțele de fapt ale acestei cauze (paragraful 71, de mai sus) a fost faptul că reclamantul însuși a fost cel care a cerut să i se aplice arestul la domiciliu și, totodată, el nu a contestat deciziile judiciare prin care s-a dispus această măsură. Acest fapt ridică o întrebare importantă: aceea de a stabili dacă reclamantul a renunțat la dreptul său la libertate.

107. În hotărîrea *Storck c. Germania* (n° 61603/00, § 75, CEDH 2005-V), Curtea relatează că dreptul la libertate este de o importanță majoră într-o "societate democratică", în sensul Convenției, pentru ca o persoană să piardă beneficiul protecției acestuia numai din faptul că el a fost plasat în detenție. Astfel, un arest poate constitui o violare a articolului 5, chiar și dacă persoana în cauză l-a acceptat (*De Wilde, Ooms și Versyp c. Belgia*, 18 iunie 1971, § 65, seria A n° 12).

108. Având în vedere argumentul Guvernului precum că reclamantul personal a solicitat arestul la domiciliu (a se vedea alineatul 82, de mai sus), Curtea relevă că în speță, era evident un element coercitiv în aplicarea acestui tip de măsură. În particular, se evidențiază clar din faptele cauzei că ideea fundamentală a cererii persoanei interesate de a fi arestat la domiciliu a fost de a evita detenția în custodie după ce judecătorul a refuzat mai multe cereri ale sale de a fi remis în libertate. S-a adeverit, că starea de sănătate a reclamantului s-a deteriorat în mod considerabil în timpul arestului preventiv și că acesta era gata să renunțe la dreptul său pentru a pune capăt acestui arest (alineatele 14, 24 și 29 de mai sus). Acesta este un comportament evident pentru o persoană care a suferit un atac de cord și un accident vascular cerebral și care conștientiza înrăutățirea stării sale de sănătate. În viziunea Curții, în speță, a existat un element clar de constrîngere în aplicarea măsurii

de arest la domiciliu. În asemenea circumstanțe, în mod rezonabil nu era de așteptat că reclamantul să conteste ordonanțele de arest la domiciliu.

109. În lumina celor expuse, Curtea nu este pregătită să accepte faptul că atitudinea reclamantului față de arestul său și omisiunea de a contesta această măsură poate fi interpretată ca o renunțare la dreptul său la libertate.

110. Contrar argumentelor Guvernului, chiar dacă se presupune că reclamantul a consimțit de a fi arestat la domiciliu, această măsură nu poate fi asimilată cu o eliberare, precum sugerează Guvernul. De asemenea, aceasta nu poate fi privită ca o formă de despăgubire în sensul articolului 5 § 5 care prevede un asemenea drept. Prin urmare, obiecția Guvernului cu privire la lipsa statutului de victimă al reclamantului trebuie să fie respinsă.

ii. Motivele invocate în procesul arestului la domiciliu

111. Guvernul susține că nu era necesar de a justifica arestul la domiciliu prin motive la fel de puternice precum cele ce trebuie oferite în procesul de plasare a persoanei în arest preventiv, prima măsură fiind, potrivit Guvernului mai puțin severă, decât cea de a doua.

112. Este adevărat că, în general, arestul la domiciliu implică pentru persoana în cauză mai puține restricții și suferință sau disconfort, decât un arestul preventiv. Motivul este că detenția necesită integrarea individului în mediul nou și cel mai des, ostil, or el trebuie să împartă activitățile și resurse cu colegii săi deținuți, să respecte disciplina și să fie supus controlului la diverse niveluri de control din partea autorităților douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru. Spre exemplu, deținuții nu pot alege de sine stătător unde vor dormi, unde se recrează, unde pot avea grijă de igiena personală și unde pot ieși în curte pentru o plimbare sau să practice anumite activități. În consecință, dacă ei au de ales între arestul la domiciliu și arestul în închisoare, ca și în cazul reclamantului, cea mai mare parte a persoanelor în mod normal, ar opta pentru prima măsură.

113. Cu atât mai mult, Curtea notează că principiile *Letellier* nu fac distincție între diferite tipuri de regimuri privative de libertate (alineatul 92 de mai sus). Ea reamintește că în cauza *Lavents (hotărîre precitată)*, unde a examinat caracterul pertinent și suficient al motivelor prezentate pentru prelungirea arestului reclamantului, ea a respins argumentul Guvernului pîrît precum că motivele necesită a fi analizate după alte criterii, luînd în considerație faptul că reclamantul a fost deținut nu doar în închisoare dar și în arest la domiciliu și în spital. Curtea a explicat că articolul 5 nu reglementează condițiile de detenție, reiterînd abordarea adoptată anterior în hotărîrea *Mancini* precitată, și în cauzele ce au fost citate. Ea a precizat apoi că noțiunile de ”nivel” și ”intensitate” figurează în jurisprudența Curții așa precum și criteriile de aplicabilitate a articolului 5 doar cu privire la nivelul restricțiilor aduse libertății de circulație și nu diferența de confort sau a regimului intern între locuri diferite de detenție. Ea deci a aplicat aceleași criterii pentru toată perioada de arest, independent de locul de detenție a reclamantului.

114. Curtea nu vede motive pentru a adopta o altă abordare în speță. Ea estimează că nu ar fi posibil în practică de a aprecia motivele fundamentale ale arestului în funcție de condițiile de detenție și de nivelul de confort sau disconfort pe care l-a suferit deținutul în timpul acestei privațiuni de libertate. Astfel de justificări ar trebui, dimpotrivă, să fie evaluate conform unor criterii care sunt practice și eficiente în menținerea unui nivel adecvat de protecție în conformitate cu articolul 5 fără a risca de a diminua această protecție. În final, Curtea consideră că este oportun să urmeze aceeași abordare ca și în Lavents pentru examinarea prezentei cauze.

3. Cu privire la existența motivelor pertinente și suficiente în speță.

115. Dacă e să revenim la motivele invocate în speță pentru a justifica arestul preventiv al reclamantului, Curtea observă că instanțele naționale care au ordonat plasarea reclamantului în arest preventiv, la 5 mai 2007, s-au bazat doar pe riscul unei înțelegeri dintre acesta cu fii săi și gravitatea infracțiunii de care era suspectat. În timp ce acesta din urmă motiv este în mod normal, invocat în contextul riscului de eschivare, instanța națională a considerat că pericolul eschivării, alături de riscul influențării martorilor și riscul falsificării probelor nu a fost demonstrate de către procuror și au fost neplauzibile.

116. Reclamantul a depus un recurs contra deciziei instanței de judecată, argumentând că riscul unei înțelegeri nu a fost invocat de către procuror și că în toată ipoteza, el a avut tot timpul pentru a se întâlni cu fii săi, dacă totuși aceasta ar fi fost intenția sa. Curtea de apel a respins recursul fără a răspunde la obiecțiile sale.

117. În acest context, Curtea notează că, potrivit reclamantului, procurorul nu a invocat riscul unei înțelegeri dintre învinuit și fii săi. În plus, din faptele cauzei rezultă clar că urmărirea penală contra reclamantului și fiii săi a fost pornită în iulie 2006, adică vreo 10 luni înaintea arestului reclamantului, și acesta a avut, efectiv, tot timpul pentru a se înțelege cu fiii săi, dacă ar fi intenționat s-o facă (paragrafele 9-12 de mai sus). În aceste condiții, Curtea consideră argumentul ce se referă la o posibilă înțelegere ca fiind total nefondat. În plus, ea constată că Curtea de apel a omis să ofere un răspuns la pretenția reclamantului. Printre altele, nu există nici un indiciu că instanța a ținut cont de un aspect foarte important cum ar fi comportamentul reclamantului la începutul urmăririi penale, în iulie 2006 și momentul când procurorul a solicitat plasarea acestuia în arest preventiv.

118. La momentul când arestul reclamantului a fost prelungit pentru prima și a doua oară, la 16 mai și 5 iunie 2007 respectiv, judecătorii nu au mai fost invocat riscul unei înțelegeri, care constituia în esență unicul și esențialul motiv prezentat pentru a ordona arestul reclamantului pentru prima dată. De data aceasta au fost invocat alte motive, precum riscul eschivării și riscul ca reclamantul să influențeze martorii sau să distrugă probele (alineatele 20 și 25 de mai sus). Curtea observă că procurorul a invocat aceleași riscuri în cererea sa privind aplicarea arestului preventiv dar prima instanță și Curtea de apel le-a respins pe ambele, apreciindu-le ca nefondate și impertinente

(paragrafele 15 și 17 de mai sus). În deciziile cu privire la prelungirea arestului reclamantului nu există nici o explicație pentru a putea înțelege de ce aceste motive considerate impertinente și insuficiente la început, au fost într-un final acceptate (a se vedea, *Koutalidis c. Grecia*, n° 18785/13, § 51, 27 noiembrie 2014), spre exemplu dacă s-a schimbat în comportamentul reclamantului. La fel ca și pentru ordonanța inițială de punere în arest, judecătorii au omis să examineze personalitatea reclamantului, moralitatea sa, proprietatea și legăturile cu țara așa ca comportamentul său pe parcursul celor 10 luni de urmărire penală.

119. Odată ce a examinat, la 26 iunie 2007, cererea procurorului privind prelungirea arestului reclamantului pentru a treia oară, prima instanță a respins argumentele prezentate în proces pentru a menține arestul și a concluzionat esențial că nu există motive pentru a menține această măsură. Totuși, a ordonat prelungirea privațiunii de libertate a reclamantului sub formă de arest la domiciliu (paragraful 30 de mai sus).

120. După 3 zile de arest la domiciliu, la 29 iunie 2007 Curtea de apel casează hotărîrea privind ordonarea acestei măsuri, considerînd că în cazul în care reclamantul rămîne în arest la domiciliu, acesta risca să se eschiveze, să influențeze martorii, să distrugă probele și să aibă întrevederi cu fiii săi și a ordonat, deci, repunerea sa în arest preventiv. Ea nu a explicat de ce nu a fost de acord cu aprecierea primei instanțe, potrivit căreia nu existau motive de a menține reclamantul în detenție, nici temeiurile de a presupune că învinutul s-ar sustrage, că ar influența martorii sau că ar distruge probe. (paragraful 32 de mai sus).

121. Odată ce a examinat a patra cerere de prelungire a arestului reclamantului, Curtea de apel a respins toate motivele invocate de către procuror și a estimat că el nu a avut temei să presupună că reclamantul risca să se eschiveze sau să împiedice desfășurarea urmăririi penale. Totuși, în lipsa unor astfel de temeiuri, Curtea de apel a ordonat arestul la domiciliu a reclamantului, măsură ce a fost prelungită apoi pînă în martie 2008 (alineatul 36 de mai sus). Deciziile ce ordonau prelungirea arestului la domiciliu nu invocau alte motive decît gravitatea infracțiunii imputate reclamantului (paragrafele 37 și 38 de mai sus).

122. Făcînd abstracție de la problemele descrise mai sus, Curtea consideră că motivele invocate de către instanțele naționale pentru arestul reclamantului și pentru prelungirea acestuia au fost abstracte și stereotipe. Judecătorii au citat motivele arestului fără a încerca să arate cum se aplică ele concret la circumstanțele caracteristice acestei cauze. Mai mult decît atît, nu se poate spune că instanțele naționale au acționat în mod consecvent. Astfel, aceste argumente au fost respinse ca și alegațiile procurorului cu privire la riscul ca reclamantul s-ar fi sustras, ar fi influențat martorii sau ar fi distrus probele, considerîndu-le lipsite de temei și neplauzibile. Și în celelalte cazuri au fost prezentate aceleași argumente fără să existe vreo schimbare aparentă și fără a se oferi o oarecare explicație cu privire la aceasta. Curtea consideră că, în cazul în care o astfel de problemă importantă ca dreptul la libertate este pus

în joc, este de datoria autorităților naționale de a demonstra în mod convingător că detenția este necesară, fapt ce s-a omis în cazul din speță.

123. În lumina celor expuse, Curtea concluzionează că nu au existat motive pertinente și suficiente pentru a ordona și de a prelungi ulterior arestul reclamantului. Rezultă că în speță a avut loc încălcarea articolului 5 § 3.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

124. În termenii articolului 41 din Convenție :

« Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoloalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă »

A. Prejudiciu

125. Reclamantul a pretins 50 000 de euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral pe care l-a suferit. El susține că arestul nejustificat în care s-a aflat i-a cauzat un stres considerabil și a atentat grav la reputația sa. El de asemenea a menționat că din motivul detenției sale, starea sa de sănătate s-a înrăutățit.

126. Guvernul nu a comentat cererea cu privire la repararea prejudiciului moral pretins de către reclamant.

127. Curtea estimează că reclamantului a suferit stres și anxietate în rezultatul violării dreptului său garantat de articolul 5 § 3 din Convenție. Statuînd echitabil, Curtea îi acordă reclamantului 3000 de euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral.

B. Costuri și cheltuieli

128. Reclamantul a pretins 4837 de euro (EUR) cu titlu de costuri și cheltuieli suportate în fața Curții. Această sumă cuprinde costurile serviciilor avocatului în fața Curții și în fața Marii Camere, costuri de călătorii și sejur în legătură cu apariția sa la audiențele Marii Camere și alte cheltuieli.

129. Guvernul nu a comentat această cerere de rambursare a costurilor și cheltuielilor prezentate de către reclamant.

130. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea costurilor și cheltuielilor sale, cu excepția cazului când se stabilește că acestea au fost suportate efectiv, în mod necesar și au fost rezonabile ca și quantum. În speță, avînd în vedere criteriile de mai sus, Curtea consideră rezonabil de a acorda suma totală pretinsă cu titlul de costuri și cheltuieli pentru procedurile realizate în fața sa.

C. Dobînda de întârziere

131. Curtea consideră necesar ca penalitatea să fie calculată în conformitate cu rata minimă de împrumut a Băncii Centrale Europene, la care se vor adăuga trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. *Respinge*, cu 15 voturi contra 2, excepția preliminară cu privire neepuizarea căilor de atac la nivel național, invocată de Guvern;
2. *Se alătură fondului și respinge*, în unanimitate, excepția preliminară cu privire la statutul de victimă a reclamantului invocată de Guvern;
3. *Hotărăște*, în unanimitate că a avut loc violarea articolului 5 § 3 din Convenție;
4. *Hotărăște*, în unanimitate,
 - a) că Statul pârît trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data la care hotărîrea devine definitivă, în conformitate cu articolul 44 § 2 din Convenție, sumele următoare, care urmează să fie convertite în valuta națională a Statului pârît, conform ratei de schimb aplicabile la data executării hotărîrii :
 - i) 3 000 EUR (trei mii de euro), plus orice altă taxă care poate fi percepută, cu titlu de prejudiciu moral;
 - ii) 4 837 EUR (patru mii opt sute treizeci și șapte de euro), plus orice altă taxă care poate fi percepută, cu titlu de costuri și cheltuieli ;
 - b) că de la expirarea celor trei luni menționate mai sus pînă la achitarea dobînzii va fi plătită la sumele menționate mai sus egală cu rata minimă a dobînzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întârziere, plus trei procente ;
5. *Respinge*, în unanimitate, cererea de satisfacție echitabilă pentru surplus ;

Redactată în limba franceză și engleză, pronunțată în audiență publică în Palatul Drepturilor Omului, la data de 5 iulie 2016, Strasbourg.

Søren Prebensen
Registrator

Guido Raimondi
Președinte

În conformitate cu articolul 45§ 2 di Convenție și articolul 74 § 2 din Regulamenteul Curții, următoarele opinii separate sunt anexate la prezenta hotărîre :

- opinia concordantă comună a judecătorilor Nußberger și Mahoney ;
- opinia concordantă a judecătorului Spano, la care se alătură judecătorul Dedov ;
- opinia în parte desidentă comună a judecătorilor Sajó și Wojtyczek ;

G.R.A.
S.C.P.

OPINIA CONCORDANTĂ COMUNĂ A JUDECĂTORILOR NUSSBERGER ȘI MAHONEY

Noi susținem judecătorii Sajó și Wojtyczek în opinia lor parțial disidentă, precum că guvernul pîrît nu era în drept să ridice excepția sa preliminară de neepuizare a căilor de atac interne, deoarece, atunci cînd cererea a fost comunicată în ianuarie 2010, în expunerea faptelor stabilite de către grefă nu a fost făcută nici o mențiune cu privire la arestul ulterior datei de 29 iunie 2007, și nu i-a fost cerut să comenteze perioada începînd de la această dată (a se vedea alineatul 65 din hotărîre). Guvernele ar trebui să poată să se bazeze cu bună credință pe indicațiile clare de la Curte cu privire la chestiunea ce se referă la prevederile Convenției, fără teama de a fi împiedicate să ridice excepțiile pertinente atunci cînd alte probleme ale Convenției, în afara celor indicate de Curte, sunt mai tîrziu invocate în acest caz.

Totodată, în circumstanțele particulare ale cauzei, nu putem să așteptăm de la reclamant ca el să conteste deciziile instanțelor judecătorești ce au dispus arestul său la domiciliu în schimbul unei măsuri ordinare mai severe cum este arestul preventiv, deoarece el ar fi în pericolul de agravare a situației sale. Noi suntem de acord cu majoritatea pentru a susține că în această situație reclamantul s-a aflat « în mod clar sub presiune » (a se vedea alienatul 108 din hotărîre). În viziunea noastră, este adevărat că Guvernul pîrît nu trebuie, în termenii de echitate ai procedurii, să poată ridica excepția de neepuizare a căilor interne de atac, dar mai mult, această excepție nu este fondată cu privire la circumstanțele de fond ale cauzei și, deci, ea trebuie respinsă. Noi susținem aceeași concluzie finală ca și majoritatea asupra acestui punct, dar pentru motive diferite.

OPINIA CONCORDANTĂ A JUDECĂTORULUI SPANO, LA CARE SE ALĂTURĂ JUDECĂTORUL DEDOV

I.

1. Hotărîrea emisă de către Marea Cameră aduce o concretizare binevenită a jurisprudenței cu privire la articolul 5 § 3 din Convenție în ceea ce privește exigența potrivit căreia arestul trebuie să fie bazat motive pertinente și suficiente pentru ca să rămînă constant pe parcursul întregii sale durate. Eu sunt pe deplin de acord cu hotărîrea.

2. Totuși, eu estimez ca fiind necesar de a îmi exprima separat asupra unui punct tratat de paragrafele 106 și 110 din hotărîre, care se referă la un argument oferit de către Guvern cu privire la arestul la domiciliu a reclamantului. Guvernul invocă faptul că reclamantul este cel care însuși a solicitat aplicarea arestului la domiciliu și nu a contestat decizia de aplicare a acestei măsuri. Curtea răspunde că acest argument « ridică o chestiune importantă : de a cunoaște dacă reclamantul a renunțat la dreptul său la libertate », și ea conchide, la paragraful 109 că avînd în vedere faptele epuxuse ea nu poate să admită argumentul, potrivit căruia atitudinea reclamantului cu privire la arestul său la domiciliu și faptul că el nu a contestat această măsură să fie privit ca o renunțare a drepturilor sale garantate prin articolul 5 din Convenție.

3. Cu toate că raționamentul nu este pe deplin clară cu privire la acest aspect, se pare că Curtea pornește de la ipoteza că persoanele arestate în sensul articolului 5 § 1 din Convenție pot în practică, prin conduita lor, să renunțe la dreptul său la libertate. Din aceste motive, această prezumție nu are la bază nici o doctrină sau principii juridice solide, precum și nici o bază în jurisprudența Curtții. Cu alte cuvinte, natura și substanța dreptului fundamental la libertate nu pot, în viziunea mea, să fie limitate din motiv că noi considerăm o persoană privată de libertatea sa a renunțat la drepturile sale garantate de Articolul 5.

II.

4. Pentru a începe, eu aș dori să expun cîteva puncte conceptuale. Pentru a se pune problema de a cunoaște dacă persoana poate renunța la dreptul său la libertate, trebuie excluse situațiile unde persoana, nu este, *de facto*, privată de libertatea sa în sensul articolului 5 § 1. O persoană fără adăpost sau un vagabond care intră într-un post de poliție pentru a cere un loc de dormit și care este plasat în celulă nu este privat de libertatea sa dacă poate pleca cînd își dorește el. Astfel, prin definiție, o privațiune de libertate corespunde unei măsuri luate de o autoritate publică, spre exemplu o detenție în închisoare sau arestul la domiciliu, este impusă unei persoane și îi limitează astfel autonomia sa personală și integritatea fizică. Aceasta e valabil doar în situația cînd se pune problema unei eventuale acceptări de către persoană a arestului său și în

consecință cea de a cunoaște dacă și în care măsură această acceptare poate avea un impact asupra protecției garantate de articolul 5 din Convenție.

5. Pentru a fi mai precis, să ne imaginăm o situație când procurorul informează o persoană bănuită că a comis o infracțiune și că el consideră că toate condițiile juridice sunt întrunite pentru a plasa în arest preventiv persoana respectivă. Totodată, pentru a nu pierde timp, procurorul întreabă bănuitul dacă el acceptă să fie deținut timp de 30 de zile fără ca procuratura să valideze această măsură la un judecător cum o cere legea internă. Bănuitul acceptă și este plasat în arest.

6. Faptul că bănuitul a consimțit la impunerea unei măsuri privative de libertate aduce un impact asupra dreptului său la libertate? Cu alte cuvinte, faptul că el a acceptat, printr-un consimțământ simplu și clar, de a fi privat de libertate sa poate să îl limiteze de protecția de care beneficiază el în virtutea articolului 5 al Convenției, care la alineatul 1 impune ca privațiunea de libertate să fie «legală» și să reiasă din unele din cazurile enunțate? Sau aceasta vine să spună că statul nu mai este obligat să aducă bănuitul în fața unui judecător conform articolului 5§3 nici să respecte garanțiile procedurale enunțate de către articolul 5§4, de a cunoaște controlul măsurii privative de libertate de către o instanță de judecată care trebuie să verifice dacă ea răspunde mereu aceluiași motive pertinente și suficiente?

7. În viziunea mea, răspunsul este nu. Natura și substanța dreptului la libertate garantat de Convenție nu poate face obiectul unei astfel de analize din perspectiva «renunțării» așa cum este admisă de către Curte în temeiul articolului 6 din Convenție. Aceasta a fost întotdeauna poziția Curții pînă la acest moment, ceea ce nu este surprinzător. În jurisprudența sa constantă, Curtea spune că dreptul la libertate ocupă un loc foarte important «într-o societate democratică», în sensul Convenției, pentru ca o persoană să piardă beneficiul protecției convenției doar ca urmare a faptului că ea a acceptat să fie supusă detenției. Arestul poate aduce violarea articolului 5 chiar și dacă persoana în cauză a consimțit (*Venskutė c. Lituania*, n° 10645/08, § 72, 11 decembrie 2012, cu referințele citate, și *Storck c. Germania*, n° 61603/00, § 75, CEDH 2005-V). Curtea a spus de asemenea cauzele *vagabonzii belgieni* din 1971 (*De Wilde, Ooms și Versyp c. Belgia*, 18 iunie 1971, § 65, seria A n° 12), că "atunci cînd problema este una care se referă la ordinea publică în cadrul Consiliului Europei se impune o supraveghere scrupuloasă din partea organelor Convenției a măsurilor de natură să încalce drepturile și libertățile pe care le garantează în fiecare caz".

8. În concluzie, și cu tot respectul meu, eu consider că Marea Cameră nu ar fi trebuit, așa cum a făcut-o în acest caz, să pornească de la postulatul că este posibil, în principiu, de a renunța la dreptul său la libertate garantat prin Articolul 5 din Convenție. Argumentul Guvernului cu privire la acceptarea de către reclamant a arestului său la domiciliu trebuia tratat ca un argument esențial în ceea ce privește lipsa epuizării căilor interne de atac în sensul Articolului 35 § 1 din Convenție. Ținînd cont de suplețea noțiunii epuizării

căilor de atac interne în jurisprudența Curții, acest argument trebuia să fie respins, Curtea admite că în lumina circumstanțelor particulare din speță reclamantul nu era ținut să conteste deciziile judiciare ce ordonau măsurile arestului preventiv.

OPINIA ÎN PARTE DESIDENTĂ COMUNĂ A JUDECĂTORILOR SAJÓ ȘI WOJTYCZEK

1. Cu tot respectul nostru, noi nu suntem de acord cu majoritatea cu privire la momentul de a cunoaște dacă era necesar respingerea excepției de ne-epuizare a căilor de atac naționale ridicată de către Guvern.

I

2. Prezenta cauză ridică o problemă serioasă de echitate procedurală. O protecție eficace a drepturilor garantate prin Convenție necesită nu doar respectarea drepturilor procedurale a părților la procedură în fața Curții dar, de asemenea, o încredere mutuală în relațiile dintre Curte și părți : dacă Curtea oferă instrucțiuni părților, acestea trebuie să aibă convingerea că ea se conformează bunei credințe, și că nu există pericolul unei capcane juridice care să le afecteze interesele lor procedurale legale.

3. În speță, la nivelul comunicării, curtea stabilește o expunere de fapte ce recapitulează evenimentele care s-au derulat în cauză, pînă la decizia emisă de către Curtea de apel Chișinău la data 29 iunie 2007. De asemenea, ea a informat părțile că reclamantul a invocat articolul 5 după cum urmează:

« reclamantul se plînge în temeiul articolului 5 §§ 1 și 4 din Convenție, că instanța a ordonat repetat prelungirea arestului său preventiv fără a prezenta motive pertinente și suficiente în acest sens »

Scrisoarea din 18 ianuarie 2010 adresată de către greșier părților cuprindea instrucțiunile următoare :

« Dacă Guvernul dumneavoastră decide de a prezenta observații, ele trebuie să se refere doar la motivele justificative ale arestului preventiv (Articolul 5 § 3 din Convenție) expuse în documentul anexat la această scrisoare»

Cum se indică mai sus, documentul atașat nu s-a referit la evenimentele care s-au derulat pînă la 29 iunie 2007. Expunerea de fapte nu menționează întrebarea arestului la domiciliu. Guvernul nu a fost expres invitat să comenteze acest aspect al cauzei.

4. În scrisoarea sa datată cu 16 iunie 2011, guvernul moldovenesc a furnizat o descriere detaliată a evenimentelor ce s-au derulat după 29 iunie 2007. El a indicat că nu a tratat aceste evenimente « ținînd cont de plîngerile reclamantului și limitele comunicării (realizate) de către Curte » . Astfel, în observațiile sale, el nu a tratat această întrebare de a cunoaște dacă reclamantul a epuizat căile de atac naționale cu privire la arestul său la domiciliu.

Este adevărat că într-o cauză cu privire la o situație continuă, guvernul pîrît trebuie să ia poziția asupra tuturor evenimentelor pertinente survenite după comunicarea în măsură dacă fac parte din această situație continuă. Totuși,

răspunsul la întrebarea de a cunoaște dacă arestul preventiv și arestul la domiciliu care a urmat sunt elementele unei aceleiași situații continue este departe de a fi evident. Acesta este la sigur esența acestei cauze.

În speță, reclamantul a fost eliberat din detenție provizorie și pus în arest la domiciliu printr-o decizie din 20 iulie 2007. Nu există dubii că arestul la domiciliu constituie o privațiune de libertate în sensul articolului 5. Totodată, condițiile unui arest la domiciliu sunt substanțial diferite de cele a unui arest preventiv. Astfel, întrebarea este de a cunoaște, la finele aprecierii epuizării căilor de atac interne, dacă arestul la domiciliu relevă o situație continuă ce a început în momentul plasării persoanei în arest preventiv este o întrebare asupra căreia doi juriști pot avea păreri diferite. Nu există motive de a avea dubii că, odată ce a răspuns la comunicarea cauzei, Guvernul a urmărit strict și cu bună credință instrucțiunile date de Curte. În acest context, nu poate să i se reproșeze faptul că nu a ridicat excepția de ne-epuizare a căilor de atac naționale cu privire la arestul la domiciliu înainte ca Camera să emită hotărîrea sa. Avînd în vedere conținutul instrucțiunilor adresate Guvernului la momentul comunicării, Curtea, în virtutea principiului *estoppel*, a fost privată de posibilitatea să invoce argumentul de întârziere.

5. În pofida acestor fapte, majoritatea a decis să respingă obiecția Guvernului de non-epuizare ca fiind tardivă. La momentul procedurii în fața Marii Camere, este injust de a reproșa Guvernului- care încearcă pur și simplu să respecte instrucțiunile pe care le-a primit de a nu putea ridica întrebarea epuizării căilor interne de atac. În viziunea noastră respingerea acestei excepții constituie o violare a echității procedurale.

II

6. Noi suntem total de acord cu majoritatea și susținem că atitudinea reclamantului cu privire la arestul său la domiciliu și faptul că el nu a contestat această măsură nu constituie o renunțare la dreptul său la libertate (a se vedea paragraful 109 din hotărîre). Totuși, noi nu suntem convinși că nu ne puteam aștepta de la reclamant ca el să conteste deciziile judiciare prin care s-a dispus arestul său la domiciliu (a se vedea alineatul 108). Această afirmație a majorității pare să se bazeze pe ipoteza unui defect structural în sistemul juridic moldovenesc și hărțuirea solicitantului de către autoritățile competente. Or nimic nu indică că contestînd arestul său la domiciliu, reclamantul ar fi fost supus riscului de a fi din nou plasat în arest.

III

7. Pentru motivele expuse mai sus, noi am votat pentru respingerea excepției de neepuizare a căilor naționale de atac ridicată de către Guvern.

